

Η εξέλιξη του Θεματικού Βιβλιοθηκονόμου στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Αθανασία Παναγιώτου, Βιβλιοθήκη Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου

Περίληψη

Η Βιβλιοθήκη του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου από τα πρώτα κιόλας χρόνια λειτουργίας της καθιέρωσε το θεσμό του θεματικού βιβλιοθηκονόμου με σκοπό να εξασφαλίσει την οικοδόμηση μιας στενής συνεργασίας με τα ακαδημαϊκά Τμήματα. Μέσα από τις δράσεις της κατάφερε να εδραιωθεί και να εντάξει τη Βιβλιοθήκη στον κύκλο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Παρόλα αυτά οι Θεματικοί Βιβλιοθηκονόμοι καλούνται να αποκτήσουν εξειδίκευση στο θεματικό αντικείμενο των Τμημάτων του Πανεπιστημίου και να αναπτύξουν νέες μεθόδους επικοινωνίας, εργαλεία και υπηρεσίες, με στόχο την καλύτερη συνεργασία και υποστήριξη των ακαδημαϊκών τμημάτων. Αντίστοιχη εξέλιξη θα πρέπει να επιδιώξουν και οι βιβλιοθηκονόμοι που ασχολούνται με τα Τμήματα που έχουν ως αντικείμενο μελέτης τους τις επιχειρήσεις και τα οικονομικά. Λαμβάνοντας υπόψη τα πιο πάνω, η Βιβλιοθήκη του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου επιδιώκει την εφαρμογή και υιοθέτηση καινοτόμων ιδεών και πρακτικών οι οποίες αποσκοπούν στην υποστήριξη της ερευνητικής δραστηριότητας ολόκληρης της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Abstract

The Library of the Cyprus University of Technology has established the institution of the subject librarian from the beginning of its operation because it wanted to ensure a close connection with the academic departments. Through various actions, the institution of the subject librarian, has managed to become established and be a part of the University community. However, the subject Librarians must acquire specialization in the thematic subject of the university departments and also to develop new methods and services, in order to improve the support and cooperation between the library and the academic departments. Librarians working in the business and financial sectors must also strive to achieve a similar development. Taking into consideration the above, the Library of the Cyprus University of Technology is seeking to apply and adopt innovative ideas and practices aimed at supporting the research activity of the entire university community.

Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου δημοσιογράφοι ενσωματώνονταν σε στρατιωτικές μονάδες με σκοπό την καλύτερη κατανόηση του στρατιωτικού λεξιλογίου και κυρίως για να κερδίζουν την εύνοια και εμπιστοσύνη των στρατιωτών. Με αυτό τον τρόπο κατάφερναν να αποσπούν πρωτότυπες πληροφορίες τις οποίες και μετέφεραν στις αναφορές τους (Helms and Whitesell, 2013). Οι Drewes και Hoffman (2010) υποστηρίζαν ότι η κοινωνική συναναστροφή έχει ένα μεταβαλλόμενο αποτέλεσμα ως προς την εξασφάλιση της εμπιστοσύνης ακόμα και σε ακαδημαϊκό επίπεδο. Γι' αυτό και πρότειναν στους ακαδημαϊκούς την ιδέα της ενσωμάτωσης ενός βιβλιοθηκονόμου μέσα στην ακαδημαϊκή κοινότητα.

Ο ρόλος μιας πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης ήταν ανέκαθεν υποστηρικτικός στο έργο του Πανεπιστημίου. Τις περισσότερες όμως φορές ο ρόλος αυτός χαρακτηριζόταν από παθητικότητα εφόσον περιοριζόταν στην ανάπτυξη της συλλογής της με σκοπό να χρησιμοποιηθεί στη διδασκαλία και την έρευνα όπου και έμενε αναξιοποίητη. Συνειδητοποιώντας το γεγονός αυτό, οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες επιδιώκουν πλέον να ενσωματώσουν τις δραστηριότητες τους μέσα στα ακαδημαϊκά προγράμματα (Rodwell and Fairbairn, 2008).

Μια σημαντική λοιπόν στρατηγική αλλαγής στις βιβλιοθήκες ήταν η προώθηση του ρόλου της διασύνδεσης του προσωπικού της βιβλιοθήκης με το ακαδημαϊκό προσωπικό, όπου κάποιοι βιβλιοθηκονόμοι ορίζονται πλέον ως θεματικοί βιβλιοθηκονόμοι με βασική ενασχόληση τους την επικοινωνία με τα Τμήματα του Πανεπιστημίου (Rodwell and Fairbairn, 2008). Ο ορισμός του θεματικού βιβλιοθηκονόμου όπως διατυπώθηκε από μια μελέτη που έγινε για λογαριασμό της SLA (Special Library Association) αν και όχι αρκετά ξεκάθαρος αλλά χρήσιμος, υποστηρίζει ότι ο θεματικός βιβλιοθηκονόμος παρέχει «εξειδικευμένες υπηρεσίες σε εξειδικευμένες ομάδες» (Shumaker and Talley, 2009).

Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες του Τμήματος “Reference and Users Services” της American Library Association, οι θεματικοί βιβλιοθηκονόμοι πρέπει να μπορούν να διακρίνουν τις διάφορες κατηγορίες χρηστών σε όλα τα είδη των βιβλιοθηκών και να προτείνουν τρόπους έτσι ώστε αυτές οι ομάδες, ανάλογα με τις προσδοκίες και τις ανάγκες τους, να αποκτούν τις δεξιότητες εκείνες που θα τους επιτρέπουν να αξιοποιούν τις συλλογές και τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης τους (American Library Association Guidelines for Liaison Work in Managing Collections and Services Source: Reference & User Services, 2010).

Πιο συγκεκριμένα οι θεματικοί βιβλιοθηκονόμοι που εργάζονται σε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, θα πρέπει μέσα από την επικοινωνία με το ακαδημαϊκό προσωπικό και τους φοιτητές, να αξιολογούν εάν οι χρήστες είναι γνώστες του υλικού και των υπηρεσιών που τους προσφέρει η βιβλιοθήκη και κυρίως αν καλύπτουν τις ανάγκες τους. Επομένως, ένας θεματικός βιβλιοθηκονόμος καλείται να προτείνει κάποιες δραστηριότητες όπως για παράδειγμα σύνταξη και πραγματοποίηση ερευνών για την αξιολόγηση της ικανοποίησης των χρηστών, τακτικές συναντήσεις με τα Τμήματα για την ενημέρωση του για σχετικές εξελίξεις όσον αφορά το πρόγραμμα σπουδών και τις νέες ανάγκες που προκύπτουν σε θέματα πηγών, προώθηση των διαθέσιμων υπηρεσιών και υλικού της βιβλιοθήκης καθώς και την καθιέρωση μιας διαδικασίας με την οποία οι χρήστες θα μπορούν να προτείνουν υλικό για αγορά (American Library Association Guidelines for Liaison Work in Managing Collections and Services Source: Reference & User Services', 2010).

Ο ρόλος του θεματικού βιβλιοθηκονόμου δεν είναι καθόλου εύκολος, αλλά προϋποθέτει επικαιροποιημένες γνώσεις και διαδικασίες. Αναμφίβολα ένας θεματικός βιβλιοθηκονόμος που εμπλέκεται στην εκπαιδευτική διαδικασία και στην διδασκαλία της Πληροφοριακής Παιδείας θα πρέπει να γνωρίζει σε βάθος ένα μεγάλο αριθμό θεμάτων όπως: τα είδη των πληροφοριακών πηγών, τις μεθόδους αξιολόγησης των πηγών, τις διαδικασίες που ακολουθούνται για την δημοσίευση δεδομένων τόσο σε επίσημη όσο και ανεπίσημη μορφή, πώς να εντοπίζει βάσεις δεδομένων για συγκεκριμένα θέματα, με ποιο τρόπο λειτουργούν οι μηχανές αναζήτησης όπως το google, μεταδεδομένα, βιβλιογραφικά πρότυπα, λογισμικά διαχείρισης βιβλιογραφίας και γενικά τις διεθνείς πολιτικές και διαδικασίες που ακολουθούνται γενικότερα στο Πανεπιστήμιο που εργάζεται. Ακόμη, ένας θεματικός βιβλιοθηκονόμος που διδάσκει σε τάξη θα πρέπει να εφοδιάσει τους φοιτητές με όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που ισχύουν στην διαδικασία της έρευνας έτσι ώστε να είναι ικανοί να τις εφαρμόσουν στις εργασίες τους.

Συχνά οι θεματικοί βιβλιοθηκονόμοι ξοδεύουν αρκετές ώρες της εβδομάδας τους στην άμεση επικοινωνία και εξυπηρέτηση των χρηστών. Στον υπόλοιπο χρόνο τους εργάζονται για την δημιουργία πληροφοριακών πηγών όπως ερευνητικών οδηγιών (research guides), ηλεκτρονικών οδηγιών (tutorials) ή ασχολούνται με εξειδικευμένα έργα και μελέτες (Sobel, 2016). Με τη συνεχή συνειδητοποίηση της σημαντικότητας του πληροφοριακού γραμματισμού στην κοινωνία της πληροφορίας και την ανάγκη που προκύπτει για υποστήριξη και διδασκαλία της Πληροφοριακής Παιδείας, οι θεματικοί βιβλιοθηκονόμοι καλούνται να διαδραματίσουν ένα συγκεκριμένο και εξειδικευμένο ρόλο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Johnston and Webber, 2003).

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά λοιπόν ενός θεματικού βιβλιοθηκονόμου είναι: η επικοινωνία με τους χρήστες, η δημιουργία συνεργασιών στο Τμήμα και γενικότερα στην Πανεπιστημιούπολη, η παροχή υπηρεσιών με βάση τις ανάγκες, η προσφορά εύχρηστων υπηρεσιών προς τους χρήστες και εκτός βιβλιοθήκης, η εμπλοκή τους στην κουλτούρα και τους χώρους των χρηστών και τέλος η κατανόηση του θεματικού πεδίου, συμπεριλαμβανομένων των πολιτιστικών και ερευνητικών συνηθειών των χρηστών (Brower, 2011). Μια επιτυχημένη ενσωμάτωση στην ακαδημαϊκή κοινότητα μέσω της επικοινωνίας και της κοινωνικοποίησης δίνει τη δυνατότητα στους θεματικούς βιβλιοθηκονόμους να συνδεθούν και να κτίσουν μια δυνατή σχέση εμπιστοσύνης με τους ακαδημαϊκούς, ερευνητές, φοιτητές και το διοικητικό προσωπικό του πανεπιστημίου (Hardy and Corral, 2007).

Στο παρόν άρθρο περιγράφονται όλες οι ενέργειες που ακολουθήθηκαν και αναπτύχθηκαν κατά την διάρκεια των χρόνων από την αρχή της λειτουργίας της Βιβλιοθήκης του ΤΕΠΑΚ μέχρι σήμερα. Τοποθετείται ο ρόλος του θεματικού βιβλιοθηκονόμου αλλά και οι βασικές δεξιότητες που θα πρέπει να διαθέτει ο ίδιος και ειδικά εκείνος που ασχολείται συγκεκριμένα με τους τομείς των οικονομικών και των επιχειρήσεων σε μια πανεπιστημιακή κοινότητα. Η Βιβλιοθήκη του ΤΕΠΑΚ έχει δημιουργήσει και εδραιώσει ως κύριο και απαραίτητο παράγοντα για την λειτουργία της τον θεματικό βιβλιοθηκονόμο.

Θεματικοί Βιβλιοθηκονόμοι ΤΕΠΑΚ

Στα πλαίσια ενός εκτεταμένου στρατηγικού σχεδιασμού κατά το άνοιγμα του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου το Σεπτέμβριο του 2007 και συνεπώς της Βιβλιοθήκης του, ένας από τους βασικότερους στόχους του προσωπικού της Βιβλιοθήκης ήταν η καθιέρωση του θεσμού του Θεματικού Βιβλιοθηκονόμου όπου θα εξασφάλιζε την οικοδόμηση μιας στενής σύνδεσης με τα ακαδημαϊκά Τμήματα. Ο διευθυντής της Βιβλιοθήκης διατηρούσε ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον να αναπτύξει ένα μοντέλο σύνδεσης όπου θα προωθούσε και να ενσωμάτωνε τις υπηρεσίες και γενικότερα το έργο της Βιβλιοθήκης μέσα στα ακαδημαϊκά Τμήματα.

Το 2008 δυο άτομα από το προσωπικό της Βιβλιοθήκης ορίζονται ως θεματικοί βιβλιοθηκονόμοι όπου εξυπηρετούν τις ανάγκες για όλα τα Τμήματα του Πανεπιστημίου. Με την πορεία των χρόνων έχει οριστεί ένας βιβλιοθηκονόμος για κάθε Σχολή όπου συνολικά το Γραφείο της Θεματικής και Βιβλιογραφικής Υποστήριξης μέχρι σήμερα απαρτίζεται από 5 άτομα.

Πολλά είναι τα κύρια καθήκοντα των ατόμων που κατέχουν θέση αυτή στο Γραφείο Θεματικής και Βιβλιογραφικής Υποστήριξης της Βιβλιοθήκης του ΤΕΠΑΚ. Η ανάλυση και η ανάπτυξη της συλλογής συγκεκριμένων θεματικών περιοχών, οι εξατομικευμένες ή ομαδικές εκπαιδεύσεις αλλά και η κάλυψη ερευνητικών και συμβουλευτικών ερωτημάτων σχετικά με τους τομείς των Τμημάτων είναι σημαντικά. Ακόμη, η οργάνωση εργαστηρίων και άλλων εκδηλώσεων στην Βιβλιοθήκη καθώς και η συλλογή και ανάλυση πληροφοριών για σκοπούς αξιολόγησης των υπηρεσιών της Βιβλιοθήκης και γενικότερα η προσέγγιση και η εξυπηρέτηση των ακαδημαϊκών, φοιτητών, διοικητικού προσωπικού αλλά και του κοινού εκτός πανεπιστημιακής κοινότητας, είναι οι ανάγκες που απασχολούν και εξαρτούνται από τον θεματικό βιβλιοθηκονόμο.

Αρχικά, ένας από τους βασικότερους στόχους του συγκεκριμένου Γραφείου είναι η ανάπτυξη πληροφοριακών δεξιοτήτων στους προπτυχιακούς φοιτητές της πανεπιστημιακής κοινότητας. Είναι σημαντικό οι φοιτητές να είναι σε θέση να εντοπίζουν, να αποτιμούν και να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά την πληροφορία τόσο στην επαγγελματική όσο και στην προσωπική τους ζωή, και για αυτό το σκοπό έχει δημιουργηθεί το Πρόγραμμα Ανάπτυξης Πληροφοριακής Παιδείας. Η ανάγκη υλοποίησης του εν λόγω Προγράμματος προκύπτει μέσα από τα αποτελέσματα ερευνών που έγιναν από Βιβλιοθηκονόμους τόσο εντός της πανεπιστημιακής κοινότητας όσο και σε σχολικές μονάδες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η Βιβλιοθήκη του ΤΕΠΑΚ άρχισε από το 2012 να ερευνά τις πληροφοριακές δεξιότητες των φοιτητών του και το 2015 αποφάσισε να επεκτείνει την έρευνα της και σε επίπεδο ακαδημαϊκών θέλοντας να ακούσει και να καταγράψει τις δικές τους απόψεις επί του θέματος. Έτσι, προχώρησε στην πραγματοποίηση ποιοτικής έρευνας μέσω συνεντεύξεων και ακολούθως ποσοτικής έρευνας μέσω ερωτηματολογίων όπου τα αποτελέσματα έδειξαν να συμφωνούν με τη διεθνή βιβλιογραφία. Τα πορίσματα των ερευνών αναδεικνύουν και τεκμηριώνουν την ανάγκη δημιουργίας ενός εκπαιδευτικού προγράμματος το οποίο θα καλύπτει τα κενά και τις αδυναμίες των νεοεισερχόμενων φοιτητών, οι οποίοι είτε δεν έτυχαν καθόλου εκπαίδευσης είτε παρουσιάζουν ελλείψεις σε θέματα πληροφοριακής παιδείας.

Πέραν των ερευνών λαμβάνονται υπόψη τα αιτήματα για υποστήριξη που δέχονται οι θεματικοί βιβλιοθηκονόμοι στο πλαίσιο των υπηρεσιών που παρέχουν και την επαφή που έχουν με τους χρήστες. Μελετώντας τη διεθνή βιβλιογραφία αντιλαμβάνεται κανείς ότι η έλλειψη πληροφοριακής παιδείας σε προπτυχιακούς κυρίως φοιτητές είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο. Στην Κύπρο τα πανεπιστήμια έχουν να αντιμετωπίσουν παρόμοιες προκλήσεις με αυτές του εξωτερικού πράγμα που σημαίνει ότι θα πρέπει να εφαρμόσουν πιο αποτελεσματικές μεθόδους

διδασκαλίας προκειμένου να αναβαθμίσουν την ποιότητα εκπαίδευσης των φοιτητών σε θέματα πληροφοριακής παιδείας.

Αν και αρχικά διαφαινόταν η ανάγκη 'εκπαίδευση' των νεοεισερχόμενων φοιτητών σε θέματα χρήσης της βιβλιοθήκης, στην πορεία έγινε αντιληπτό ότι έπρεπε να σχεδιαστεί ένα εξ ολοκλήρου διάγραμμα Προγράμματος Πληροφοριακής Παιδείας. Αυτό περιλαμβάνει 13 διαλέξεις διάρκειας μιάμισης (1,5) ώρας η κάθε μια, όπου οι εκπαιδευόμενοι θα έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν το θεωρητικό μέρος και να συμμετέχουν σε δραστηριότητες και ομαδικές εργασίες κατανόησης. Κάποιες από τις ενότητες που καλύπτει το Πρόγραμμα Πληροφοριακής Παιδείας είναι: εισαγωγή στις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης, πηγές πληροφόρησης, διατύπωση θέματος και δημιουργία λέξεων-κλειδιών, στρατηγικές αναζήτησης, αξιολόγηση πληροφοριών, διαχείριση βιβλιογραφίας κλπ. Μετά από απόφαση της Συγκλήτου του Πανεπιστημίου είναι στην διάθεση των Τμημάτων του Πανεπιστημίου κατά πόσο θα το εφαρμόσουν.

Ταυτόχρονα, μια ακόμη δράση για τη δημιουργία πληροφοριακά ανεξάρτητων χρηστών αποτελεί η ανάπτυξη από μέλος της ομάδας των θεματικών βιβλιοθηκονόμων του ηλεκτρονικού προγράμματος Πληροφοριακής Παιδείας με το όνομα [«Ιγνηλάτης»](#). Το συγκεκριμένο πρόγραμμα χρησιμοποιείται και ως υποστηρικτικό εργαλείο στα εκπαιδευτικά σεμινάρια που διεξάγονται, και απευθύνεται κυρίως στους προπτυχιακούς φοιτητές με σκοπό να τους βοηθήσει ώστε να γίνουν πληροφοριακά αυτόνομοι σε θέματα αναζήτησης, αξιολόγησης, οργάνωσης και αποτελεσματικής χρήσης της πληροφορίας. Οι χρήστες μπορούν να ακολουθήσουν τα έξι στάδια αρχίζοντας από τον προσδιορισμό της πληροφοριακής ανάγκης και φτάνοντας στο σημείο για την αποφυγή της λογοκλοπής ή να αρχίσουν από το στάδιο εκείνο που πιστεύουν ότι ταιριάζει στις δικές τους ανάγκες. Σε κάθε περίπτωση μπορούν να μελετήσουν το θεωρητικό πλαίσιο της Πληροφοριακής Παιδείας και στη συνέχεια έχουν την ευκαιρία να αξιολογήσουν τον εαυτό τους μέσα από απλές δραστηριότητες που παρέχει η κάθε ενότητα.

Ακόμη, το «Πρώτα τον Βιβλιοθηκονόμο σου» είναι μια υπηρεσία που έχει δημιουργηθεί, αναπτυχθεί και εκπροσωπείται από τους ίδιους τους θεματικούς βιβλιοθηκονόμους. Η υπηρεσία αυτή παρέχει τη δυνατότητα στον φοιτητή να συναντήσει τον ειδικό στο θέμα του, ο οποίος θα τον βοηθήσει να εντοπίσει και να χρησιμοποιήσει τις κατάλληλες γι' αυτόν πηγές της Βιβλιοθήκης. Ο θεματικός βιβλιοθηκονόμος καθοδηγεί τον φοιτητή πώς να αναζητήσει υλικό στο θέμα του, να εντοπίσει επιστημονικά άρθρα, να δημιουργήσει βιβλιογραφία, να

χρησιμοποιήσει τα κατάλληλα εργαλεία και στρατηγικές για να ολοκληρώσει μια επιστημονική μελέτη.

Σημαντικά θεωρούνται τα σεμινάρια που διεξάγονται κατά την ακαδημαϊκή χρονιά. Οι ακαδημαϊκοί έχουν την δυνατότητα να προσκαλέσουν τον βιβλιοθηκονόμο του τμήματος τους για την πραγματοποίηση διάλεξης-παρουσίασης στο μάθημα τους, σε θέματα επιλογής του ακαδημαϊκού. Ακόμη, σε πρακτική βάση, μπορεί να ζητηθεί από τον βιβλιοθηκονόμο να προετοιμάσει ένα εργαστηριακό σεμινάριο, είτε ατομικό είτε ομαδικό, με σκοπό την εκπαίδευση των φοιτητών σε θέματα έρευνας, βιβλιογραφίας και αναφορών. Η ανάθεση εργασιών από τους βιβλιοθηκονόμους βοηθά ακόμη πιο πολύ τους φοιτητές να αντιληφθούν την διαδικασία της σωστής ακαδημαϊκής έρευνας. Προκειμένου, ο βιβλιοθηκονόμος να μπορεί να βοηθήσει όσο το δυνατό καλύτερα, ο ακαδημαϊκός ενημερώνει τον πρώτο για τις εργασίες που ανακοινώθηκαν στους φοιτητές, έτσι ώστε να τους παρέχεται η ανάλογη βοήθεια.

Το υλικό και οι πηγές είναι απαραίτητα να ανανεώνονται και να εμπλουτίζονται για τις ανάγκες του Πανεπιστημίου. Στην προσπάθεια τους να αναπτύξουν και να δημιουργήσουν μια ολοκληρωμένη συλλογή τόσο σε θεματικό εύρος και βάθος χρόνου που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες των Τμημάτων, οι θεματικοί βιβλιοθηκονόμοι εντοπίζουν και αποστέλλουν παραγγελίες νέου έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού στις θεματικές περιοχές που είναι υπεύθυνοι μετά από συνεννόηση με τους ακαδημαϊκούς των Τμημάτων ενώ εκπονούν μελέτες για την ανάπτυξη και αξιολόγηση της συλλογής. Παράλληλα, σε συνεργασία με το Γραφείο Διαχείρισης Υλικού της Βιβλιοθήκης ενημερώνουν το ακαδημαϊκό προσωπικό σχετικά με την κατάσταση των αιτημάτων παραγγελίας τους, τις ανανεώσεις ή ακυρώσεις, καινούριες ηλεκτρονικές συνδρομές καθώς επίσης και στατιστικά χρήσης των ηλεκτρονικών συνδρομών.

Επιπλέον, οι νέες τεχνολογίες αποτελούν και για την βιβλιοθήκη βασικό εργαλείο και πλέον απαραίτητο για την άριστη απόδοση και χρήση του υλικού της βιβλιοθήκης. Οι θεματικοί βιβλιοθηκονόμοι αντιλαμβανόμενοι πώς η τεχνολογία είναι αναγκαία για την υποστήριξη όχι μόνο της εκπαίδευσης, αλλά και την αύξηση της χρήσης των υπηρεσιών, ένα από τα καθήκοντα τους είναι η ανάπτυξη και η προώθηση ηλεκτρονικών εργαλείων όπως οι θεματικές πύλες ([LibGuides](#)) για κάθε τμήμα. Οι θεματικές πύλες δημιουργήθηκαν με σκοπό να υποστηρίξουν τη διδασκαλία και την έρευνα στο Πανεπιστήμιο. Στους οδηγούς βρίσκεται συγκεντρωμένο και οργανωμένο το υλικό με βάση το θεματικό αντικείμενο και δίνονται συμβουλές αναφορικά με την αξιολόγηση και ορθή χρήση της πληροφορίας από τους φοιτητές. Με την ίδια λογική έχει δημιουργηθεί και ο [«Οδηγός Συγγραφής Πτυχιακών Εργασιών και Διατριβών»](#).

Η Βιβλιοθήκη σε συνεργασία με τα τμήματα του Πανεπιστημίου έχει συντάξει τον οδηγό όπου στόχο έχει να δώσει τις κατευθυντήριες γραμμές περιλαμβάνοντας τους γενικά παραδεκτούς κανόνες συγγραφής μιας επιστημονικής μελέτης. Με αυτό τον τρόπο οι ώρες που χρειάζονταν παλαιότερα να βρίσκονται οι θεματικοί βιβλιοθηκονόμοι σε διάφορα σημεία εξυπηρέτησης μέσα στο χώρο της βιβλιοθήκης έχουν αντικατασταθεί κατά πολύ με την ανάπτυξη εύκολα προσβάσιμων ηλεκτρονικών εργαλείων (Jaguszewski and Williams, 2013).

Μια άλλη βασική ενέργεια που γίνεται σε συνεργασία του Γραφείου των Θεματικών Βιβλιοθηκονόμων και της Ομάδας Εκδηλώσεων της Βιβλιοθήκης είναι η πραγματοποίηση εκδηλώσεων. Στόχο έχουν την προώθηση και την αύξηση χρήσης των υπηρεσιών, εργαλείων και νέου υλικού της Βιβλιοθήκης ή ακόμη την προώθηση της ανοικτής πρόσβασης προς τους φοιτητές και γενικότερα της Πανεπιστημιακής κοινότητας. Μια από τις εκδηλώσεις που έχει καθιερωθεί και πραγματοποιείται στην αρχή κάθε ακαδημαϊκής χρονιάς είναι η εκδήλωση «Espress Yourself». Στο προαύλιο της Βιβλιοθήκης προσφέρεται καφές όπου και γίνεται ενημέρωση από τους θεματικούς βιβλιοθηκονόμους για τις υπηρεσίες και τα εργαλεία της Βιβλιοθήκης. Επίσης οι φοιτητές έχουν την δυνατότητα να διαγωνιστούν μεταξύ τους σε επιτραπέζια παιχνίδια κερδίζοντας πλούσια δώρα.

Εκτός από τα παραπάνω καταβάλλεται προσπάθεια από την πλευρά των θεματικών βιβλιοθηκονόμων με σκοπό την εξειδίκευση τους στα θεματικά αντικείμενα των Τμημάτων. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την επιλογή και την παρακολούθηση εισαγωγικών μαθημάτων από τα προγράμματα σπουδών ώστε να γνωρίζουν τη βασική επιστημονική ορολογία και βασικές έννοιες του κλάδου. Επιπρόσθετα οι θεματικοί βιβλιοθηκονόμοι συχνά επιλέγουν να παρακολουθήσουν διάφορες ημερίδες, παρουσιάσεις, διαλέξεις και γενικότερα εκδηλώσεις που οργανώνονται από τα Τμήματα και γενικότερα το Πανεπιστήμιο. Αυτά τους καθιστούν ενήμερους και ικανούς να ικανοποιήσουν τις εξειδικευμένες ανάγκες και ερωτήματα που δέχονται από τους φοιτητές.

Παρόλες τις ενέργειες και την προσήλωση των θεματικών βιβλιοθηκονόμων για επιτυχή λειτουργία της υπηρεσίας, έχουν να αντιμετωπίσουν αρκετά προβλήματα. Ένα από αυτά είναι η δυσκολία στην προσέγγιση των ακαδημαϊκών, αφού πολλοί είναι οι λόγοι που μπορεί να μην επιτραπεί σε κάποιο θεματικό βιβλιοθηκονόμο να εισέλθει στην τάξη. Ο περιορισμένος χρόνος στις ώρες διδασκαλίας του, το στρες στην αρχή και στο τέλος της χρονιάς, οι ίδιοι οι ακαδημαϊκοί επιλέγουν να διδάσκουν τους φοιτητές ή χρησιμοποιούν κάποιο ηλεκτρονικό πρόγραμμα Πληροφοριακής Παιδείας καθώς και η έλλειψη εμπιστοσύνης στις ικανότητες των βιβλιοθηκονόμων (Badke, n. d.). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται λοιπόν από τους θεματικούς

βιβλιοθηκονόμους στην οικοδόμηση των σχέσεων και την ανάπτυξη της επικοινωνίας και της συνεργασίας μέσω των συχνών επισκέψεων στα Τμήματα με απώτερο σκοπό την προσωπική επαφή καθώς επίσης και την ενημέρωση των ακαδημαϊκών σε θέματα Βιβλιοθήκης.

Ακαδημαϊκός Οικονομικός Βιβλιοθηκονόμος

Τι γίνεται όμως με την επιστήμη των οικονομικών που θεωρείται μια από τις πιο διεπιστημονικές κοινωνικές επιστήμες χάρη της πολυεπίπεδης φύσης των πολλών οικονομικών ερωτημάτων;

Τα θέματα που διδάσκονται στα προγράμματα Διοίκησης Επιχειρήσεων σπάνια καλύπτονται σε βάθος από τις σχολές βιβλιοθηκονομίας (James, 1989). Θα ήταν πλεονέκτημα για τους φοιτητές των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας να παρακολουθούν μαθήματα όπως επιχειρησιακές αναφορές και κοινωνικές επιστήμες (νομική έρευνα, κυβερνητικές πληροφορίες, αναζήτηση και χρήση στατιστικών δεδομένων και στατιστική ανάλυση). Εναλλακτικά οι βιβλιοθηκονόμοι έχουν την ευκαιρία να εγγραφούν σε online μαθήματα ή webinars που προσφέρονται από επαγγελματικές οργανώσεις του κλάδου (Sobel, 2016).

Τις τελευταίες δεκαετίες με την οικονομική παγκοσμιοποίηση η ανταγωνιστική ευφυΐα (competitive intelligence) είναι ένα πεδίο που έχει αναπτυχθεί πάρα πολύ στον κόσμο της διαχείρισης της πληροφορίας (Information Management) όπου η γνώση των πληροφοριακών αναγκών και των πληροφοριακών πηγών που είναι διαθέσιμες για μια εταιρεία, αλλά και η πρόσβαση και η ανάλυση των πληροφοριών αυτών διαμορφώνουν το καθοριστικό στάδιο το οποίο προηγείται της λήψης αποφάσεων, ένα κομβικό σημείο για τις επιχειρήσεις. Πολλές είναι οι πηγές και τα εργαλεία που έχουν αναπτυχθεί σε αυτά τα θέματα (Muñoz-Cañavate and Hípola, 2017). Τότε είναι που χρειάζεται η ερευνά σε πηγές που συνδυάζουν πληροφορίες επιχειρήσεων, αξιολόγηση και ανάλυση της βιομηχανίας, στοιχεία της αγοράς και την ανταγωνιστική ευφυΐα (Sobel, 2016).

Συγκεκριμένα οι βιβλιοθηκονόμοι που ασχολούνται με τους τομείς των επιχειρήσεων και των οικονομικών παροτρύνονται να σκέπτονται πέρα από τον παραδοσιακό τρόπο (Bordelon, 2008). Αρχικά πρέπει να έχει βασικές γνώσεις για το πώς μια επιχείρηση οργανώνεται, και σημαντικό είναι να αφομοιώσει το λεξιλόγιο αλλά και εξειδικευμένες έννοιες και όρους που χρησιμοποιούνται στον κόσμο των επιχειρήσεων. Επίσης, να διαθέτει την ικανότητα να

διαχειρίζεται ένα απαιτητικό κοινό που περιμένει άμεσες απαντήσεις σε περίπλοκα ερωτήματα (Sobel, 2016).

Ο James (1989) μέσα από την έρευνα του αναγνώρισε κάποιες βασικές δεξιότητες που πρέπει να διαθέτει ένας βιβλιοθηκονόμος που ασχολείται με θέματα οικονομικών και επιχειρήσεων, τις οποίες ιδανικά θα κατείχε κάποιος με πτυχίο στη Διοίκηση επιχειρήσεων: κατανόηση της οργανωτικής δομής μιας επιχείρησης, γνώσεις χρηματοοικονομικής λογιστικής, επιλογή, διαχείριση και ανάπτυξη προσωπικού, προγραμματισμός, διαχείριση εσωτερικών δεδομένων, διαχείριση χρόνου και τέλος ικανότητες ανάπτυξης διαπροσωπικών σχέσεων, επικοινωνίας και μάρκετινγκ. Οι θεματικοί βιβλιοθηκονόμοι αναμένεται να έχουν μια βαθιά γνώση των πληροφοριακών πηγών για συγκεκριμένα θέματα, των μεθόδων έρευνας καθώς επίσης και των πληροφοριακών αναγκών και τις προτιμήσεις αναζήτησης των φοιτητών και των μελετητών σε κάθε συγκεκριμένο τομέα (Sobel, 2016).

Κατά τον Sobel (2016) ο οικονομικός βιβλιοθηκονόμος είναι σημαντικό επίσης να γνωρίζει τα τρία βασικά συστατικά της έρευνας των επιχειρήσεων:

- Το πρώτο είναι η συλλογή στοιχείων για μια εταιρεία (προφίλ και δομή της επιχείρησης, ιδιωτική ή δημόσια, μητρική ή θυγατρική, τη γραμμή παραγωγής των προϊόντων της, τις υπηρεσίες της, την έδρα της εταιρείας, ονόματα των διευθυνόντων (βιογραφικά στοιχεία), ημερομηνία ίδρυσης της εταιρείας, το ιστορικό της, των αριθμών των υπαλλήλων, αποστολή, αξίες, στρατηγική μάρκετινγκ, κατάταξη ανάμεσα στις επιχειρήσεις κ.λ.π).
- Το δεύτερο αφορά το πεδίο της βιομηχανίας και επεκτείνεται σε πληροφορίες για το ανταγωνιστικό κομμάτι μιας εταιρείας (εταιρείες κλειδιά, νέα της βιομηχανίας, τάσεις που επηρεάζουν την εταιρεία κλπ.).
- Τέλος η ανίχνευση του επιχειρησιακού περιβάλλοντος, μια τεχνική που χρησιμοποιείται γενικά στις επιχειρήσεις όπου οι μάνατζερ εξετάζουν οικονομικές, δημογραφικές, κοινωνικές, πολιτικές, τεχνολογικές και νομοθετικές αλλαγές ή προτεινόμενες αλλαγές που μπορεί να προειδοποιούν ευκαιρίες ή απειλές, απαιτείται αρκετή δημιουργικότητα από τους βιβλιοθηκονόμους. Ο βιβλιοθηκονόμος και οι άλλοι ερευνητές καλούνται να εντοπίσουν ευκαιρίες ή απειλές μέσα από την πλοήγηση σε ποικιλία από εφημερίδες, γνωστά περιοδικά με θεματικό αντικείμενο τις επιχειρήσεις, στο διαδίκτυο, facebook, twitter, και άλλα κοινωνικά δίκτυα.

Η δικτύωση, με άλλους βιβλιοθηκονόμους που ασχολούνται με θέματα οικονομικών και επιχειρήσεων ή γενικότερα με άλλους βιβλιοθηκονόμους και επιστήμονες της πληροφόρησης,

είναι ένα από τα στοιχεία που καθιστούν έναν οικονομικό βιβλιοθηκονόμο αρμόδιο και κατάλληλο στο τμήμα αυτό. Αυτό μπορεί να γίνει είτε μέσω προσωπικών συναντήσεων είτε ηλεκτρονικά. Υπάρχουν αρκετές επαγγελματικές οργανώσεις που ασχολούνται με τα πιο πάνω θέματα όπως το Business Reference and Services Section (BRASS) και το Business and Finance Division of the Special Libraries Association (SLA). Επιπλέον, κάποιοι από τους μεγαλύτερους και πιο γνωστούς οργανισμούς για δεδομένα και στατιστικά επιχειρήσεων και οικονομικών είναι το International Association for Social Science Information Service and Technology (IASSIST) και το Association of Public Data Users (APDU). Εδώ κάποιος μπορεί να εγγραφεί και να συμμετέχει στα forums και στις διάφορες συζητήσεις με άλλους ειδικούς στο θέμα. Επίσης, μπορεί να έχει πρόσβαση στο εκπαιδευτικό υλικό καθώς και να ενημερώνεται για τα διάφορα συνέδρια που διεξάγονται. Τα εξειδικευμένα τμήματα των πιο πάνω οργανώσεων που ασχολούνται με συγκεκριμένες βιομηχανίες, μπορούν να παρέχουν επίσης την γνώση και τις επαφές για την καλύτερη εξυπηρέτηση των χρηστών της βιβλιοθήκης (Bordelon, 2008).

Εισηγήσεις για μελλοντικές ενέργειες

Η Βιβλιοθήκη του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου με τα χρόνια έχει αποκτήσει μια κουλτούρα αμεσότητας και ευελιξίας καθώς επίσης και τη διάθεση να υιοθετεί και να ακολουθεί τις νέες τάσεις, που μεταμορφώνουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι συνεχείς τεχνολογικές αλλαγές, η πληθώρα των ψηφιακών πληροφοριών στις διάφορες μορφές, η αυξανόμενη προσπάθεια κατανόησης στο πώς οι φοιτητές μαθαίνουν, αναπτύσσουν τις ερευνητικές μεθόδους και πρακτικές των ερευνητών στον τρόπο επικοινωνίας και διάχυσης της έρευνα τους (Jaguszewski and Williams, 2013). Οι ίδιοι πιστεύουν ότι αυτές είναι κάποιες από τις κινητήριες δυνάμεις που συντελούν στην αναδιαμόρφωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι θεματικοί βιβλιοθηκονόμοι της Βιβλιοθήκης ΤΕΠΑΚ βρίσκονται σε συνεχή προσπάθεια για ανάπτυξης νέων μεθόδων επικοινωνίας, εργαλείων και υπηρεσιών για την καλύτερη υποστήριξη της ερευνητικής δραστηριότητας της Πανεπιστημιακής κοινότητας. Μερικές από τις ενέργειες των Θεματικών Βιβλιοθηκονόμων που άρχισαν να εξελίσσονται είναι:

- Η προσπάθεια εφαρμογής του Προγράμματος Πληροφοριακής Παιδείας σε όλα τα Τμήματα του Πανεπιστημίου. Πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις με στελέχη Πανεπιστημίου για συζήτηση και προώθηση του προγράμματος. Υλοποιήθηκε για πρώτη φορά το εαρινό εξάμηνο του 2017 από το Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών, της Σχολής

Μηχανικής και Τεχνολογίας μετά από συνεννόηση και συνεργασία με τον θεματικό βιβλιοθηκονόμο της σχολής. Ολοκληρώθηκαν τέσσερις διαλέξεις διάρκειας δυο ωρών με θεωρητικά και εργαστηριακά στοιχεία. Πριν την έναρξη της διδασκαλίας των μαθημάτων δόθηκε στους φοιτητές ερωτηματολόγιο (pre test) με σκοπό να διερευνηθούν οι γνώσεις των φοιτητών σε θέματα πληροφοριακής παιδείας. Στο τελευταίο μάθημα επίσης για σκοπούς αξιολόγησης, οι φοιτητές έπρεπε να απαντήσουν το ίδιο ερωτηματολόγιο (post test). Η ανάλυση των αποτελεσμάτων επέδειξε ότι υπήρξε σημαντική βελτίωση στις ικανότητες των φοιτητών στην αναζήτηση, εντοπισμό, αξιολόγηση και χρήση των πηγών της βιβλιοθήκης.

- Η ανάδειξη και προώθηση των θεματικών πυλών. Από τις αρχές του τρέχοντος έτους έγινε αναβάθμιση της πλατφόρμας που φιλοξενεί τις Θεματικές Πύλες παρέχοντας νέες και βελτιωμένες λειτουργίες για τους βιβλιοθηκονόμους που τις χειρίζονται. Από την πλευρά των χρηστών της Βιβλιοθήκης το καθαρό και φιλικό περιβάλλον καθώς και η αναδόμηση των οδηγιών διευκολύνει την πλοήγηση τους μέσα σε αυτό. Το διαδικτυακό πρόγραμμα Πληροφοριακής Παιδείας που προσφέρει η Βιβλιοθήκη με την ονομασία «Ιχνηλάτης» αποφασίστηκε όπως μεταφερθεί και αυτό στην πλατφόρμα του LibGuide ακολουθώντας έτσι τις διεθνείς τάσεις.
- Η δημιουργία ηλεκτρονικών οδηγιών (tutorials). Σε συνεργασία με τους φοιτητές του Τμήματος Πολυμέσων και Γραφικών Τεχνών του ΤΕΠΑΚ, οι θεματικοί βιβλιοθηκονόμοι άρχισαν να αναπτύσσουν ηλεκτρονικούς οδηγούς όπου επιδεικνύουν βήμα με βήμα τη λειτουργία υπηρεσιών και εργαλείων που διαθέτει η βιβλιοθήκη. Έχουν δημιουργηθεί οι οδηγοί για τον Παντογνώστη (εργαλείο ενιαίας αναζήτησης υλικού) τόσο στην ελληνική όσο και στην αγγλική γλώσσα, τη βάση Safari Books Online, την υπηρεσία πρόσβασης VPN (απομακρυσμένη πρόσβαση). Όλοι οι οδηγοί αποθηκεύονται και μπορεί κάποιος να τα παρακολουθήσει στο [κανάλι της Βιβλιοθήκης](#) στο διαδικτυακό τόπο YouTube.
- Συνεργασία και επικοινωνία με αντίστοιχους θεματικούς βιβλιοθηκονόμους άλλων χωρών. Η εγγραφή και η συμμετοχή, σε διεθνείς και τοπικούς αναγνωρισμένους οργανισμούς, με σκοπό την συνεργασία και την ανταλλαγή ιδεών και γνώσεων βοηθά στην διαμόρφωση απόψεων για εφαρμογή καινοτόμων πρακτικών στο χώρο των Βιβλιοθηκών με σκοπό την καλύτερη και πιο εύστοχη εξυπηρέτηση των χρηστών της.
- Ο εμπλουτισμός της θεματική πύλης των Οικονομικών με οδηγίες όσον αφορά τις ερευνητικές δεξιότητες και εργαλεία που απαιτούν οι εργοδότες στο χώρο εργασίας των

διαφόρων οργανισμών. Αυτό θα ενισχυθεί με έρευνα σε οργανισμούς όπως λογιστικά και χρηματοοικονομικά γραφεία, γραφεία μάρκετινγκ, τράπεζες κλπ.

Επίλογος

Είναι γεγονός ότι ο ρόλος του θεματικού βιβλιοθηκονόμου συνεχώς αναβαθμίζεται και παίρνει νέες διαστάσεις γεγονός που τον καθιστά ακόμη πιο απαραίτητο στον ακαδημαϊκό χώρο. Νέοι ρόλοι στις υπηρεσίες έρευνας, στην διδασκαλία και μάθηση, στο χειρισμό των χρηστών αλλά και στα πνευματικά δικαιώματα και την ακαδημαϊκή επικοινωνία επιζητούν επαγγελματική ανάπτυξη και αναθεώρηση των δεξιοτήτων και ικανοτήτων του προσωπικού των βιβλιοθηκών (Jaguszewski and Williams, 2013).

Οι θεματικοί βιβλιοθηκονόμοι του ΤΕΠΑΚ είναι πρόθυμοι να διευρύνουν τις γνώσεις τους και να αναπτύξουν νέες εξειδικευμένες δεξιότητες εκεί όπου χρειάζεται. Επιπλέον η αξιοποίηση της εμπειρίας όλων των χρόνων θα τους βοηθήσει στην εφαρμογή καινοτόμων ιδεών και συνεπώς στην ανάπτυξη νέων υπηρεσιών και εργαλείων. Άλλωστε η κύρια αρμοδιότητα ενός θεματικού βιβλιοθηκονόμου είναι η κάλυψη των ερευνητικών αναγκών τόσο του ακαδημαϊκού προσωπικού όσο και των φοιτητών της Πανεπιστημιακής κοινότητας, μέσα στο γρήγορα μεταβαλλόμενο περιβάλλον των πληροφοριών.

BIBΛIOΓΡΑΦΙΑ

‘American Library Association Guidelines for Liaison Work in Managing Collections and Services Source: Reference & User Services’ (2010) *Quarterly*, 50(1), pp. 97–98.

Badke, W. (no date) ‘Faculty Collaboration Tip Sheet’. Trinity Western University.

Bordelon, B. (2008) ‘Networking strategies for business and economics librarians’, *Journal of Business and Finance Librarianship*, 13(3), pp. 371–377. doi: 10.1080/08963560802183294.

Brower, M. (2011) *A recent history of embedded librarianship: Collaboration and partnership building with academics in learning and research environments* In: Kvenild, C. and Calkins, K., Eds., *Embedded Librarians: Moving Beyond One-Shot Instruction*, Association of College and Research Libraries, Chicago, 3-16.

Drewes, K. and Hoffman, N. (2010) ‘Academic embedded librarianship: An introduction’, *Public Services Quarterly*, 6(2), pp. 75–82. doi: 10.1080/15228959.2010.498773.

Hardy, G. and Corral, S. (2007) ‘Revisiting the subject librarian: A study of English, Law and Chemistry’, *Journal of Librarianship and Information Science*, 39(2), pp. 79–91. doi: 10.1177/0961000607077575.

Helms, M. M. and Whitesell, M. (2013) ‘Transitioning to the Embedded Librarian Model and Improving the Senior Capstone Business Strategy Course’, *Journal of Academic Librarianship*. Elsevier Inc., 39(5), pp. 401–413. doi: 10.1016/j.acalib.2013.03.015.

Jaguszewski, J. M. and Williams, K. (2013) ‘New Roles for New Times: Transforming Liaison Roles in Research Libraries’, (August), pp. 1–17.

James, S. (1989) ‘Understanding management principles and practices: Management training for business information professionals’, *Education for Information*, 7, pp. 355–363.

Johnston, B. and Webber, S. (2003) ‘Information literacy in higher education: A review and case study’, *Studies in Higher Education*, 28(3), pp. 335–352. doi: 10.1080/03075070309295.

Muñoz-Cañavate, A. and Hípola, P. (2017) ‘Information resources for competitive intelligence: An approach to the information available on the European Union’s websites’, *Journal of Business & Finance Librarianship*, 22(1), pp. 32–45. doi: 10.1080/08963568.2016.1258936.

Rodwell, J. and Fairbairn, L. (2008) ‘Dangerous liaisons?’, *Library Management*, 29(1/2), pp. 116–124. doi: 10.1108/01435120810844694.

Shumaker, D. and Talley, M. (2009) ‘Models of Embedded Librarianship Final Report’.

Sobel, K. (2016) *Mastering subject specialties : practical advice from the field*. Santa Barbara : Libraries Unlimited, an imprint of ABC-CLIO, LLC.